

Автор: Надія Трохимчук, учитель української мови і літератури, зарубіжної літератури Глевахівського академічного ліцею Глевахівської селищної ради Київської області

Урок української мови для 5 класу (за модельною навчальною програмою «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О.В., Заболотний В.В., Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.), затвердженою наказом МОН від 12.07.2021 №795).

Тема. Узагальнення та систематизація вивченого з теми «Звуки мовлення та знаки письма» (слайд №1)

Навчальні цілі уроку (очікувані результати):

продемонструвати знання й розуміння понять *фонетика, графіка, орфоєпія, орфографія*, творення звуків, їх класифікацію, алфавіт, співвідношення звуків і букв у словах;

узагальнити, що вивчає фонетика, графіка, орфоєпія, орфографія; *розрізнити* у словах дзвінки й глухі, тверді й м'які приголосні, ненаголошені та наголошені голосні; *визначити* у словах склади, місце наголосу, звукове значення букв у слові; *розставити* слова в алфавітному порядку, *записати* їх фонетичною транскрипцією; *вимовляти* звуки в словах відповідно до орфоєпічних норм; *використати* орфоєпічний словник; *проаналізувати* мовні поняття;

виділяти головне;

спілкуватися доброзичливо;

співпрацювати;

оцінити результати діяльності й рівень власної компетентності з теми;

розкрити значення народних традицій, зокрема Різдвяних свят, у житті українців.

Предметні компетентності, що формуються на уроці: *поглибити* знання учнів про основні фонетичні одиниці мови; *удосконалити* вміння розрізняти звуки мовлення, *аналізувати* їхні особливості та класифікацію, акцентуючи увагу на фонетичному розборі слова; *поглибити* знання про знаки письма, зокрема зв'язок між звуками і буквами; *критично аналізувати* мовленнєві явища, виявляти закономірності та винятки; *формувати* орфоєпічні та орфографічні вміння.

Ключові компетентності, що формуються на уроці:

комунікативна: *розвивати* культуру усного і писемного мовлення, увагу, пам'ять, уміння чітко та логічно висловлювати думки;

інформаційна: уміння *знаходити, аналізувати й використовувати* інформацію з різних джерел для поглиблення знань про звуки мови і знаки письма;

самоосвітня компетентність: уміння *самостійно працювати* з навчальним матеріалом, поглиблювати вміння моделювання мовних явищ, розвиток навичок самоконтролю і самооцінки;

соціальна: *формувати* вміння співпрацювати в парах, малих групах, уміння застосовувати мовні знання в різних соціокультурних контекстах;
ціннісна: *сприяти* вихованню любові до традицій рідного краю, вихованню почуття патріотизму.

Тип уроку: урок узагальнення та систематизації знань і вмінь.

Міжпредметні зв'язки: література, музичне мистецтво, народознавство.

Забезпечення: підручник «Українська мова. 5 клас» (автори: О. Заболотний, В. Заболотний), презентація, роздатковий матеріал, кросворд.

Види завдань: робота з асоціаціями, інтерактивні вправи «Мозковий штурм», «Мікрофон», «Незакінчене речення», вибіркового диктанта, творче конструювання, мовне дослідження, фонетична розминка, техніки формувального оцінювання.

Випереджувальне завдання (за бажанням): скласти невеличке есе зі словами, у яких є літера *г*.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Орієнтація, мотивація діяльності.

1. Забезпечення емоційної готовності учнів до уроку, створення сприятливої атмосфери, налаштування на позитивну співпрацю.

(Асоціативна рефлексія настрою). Коментар учителя.

Добрий день. Як настрій? Бадьорий? Налаштовані на плідну діяльність?

Що настрої нам бадьорить, піднімає,

Щодень нас будить, лагідно ласкає,

Кидає теплий промінь у віконце.

Так, любі діти, це яскраве сонце.

Щоб нас воно і взимку зігрівало,

І настрої наш промінчиком ласкало,

Ми маєм хмарки з сонця розігнати.

Для цього на уроці треба ГАРНО працювати.

Згодні зі мною? Отож до праці!

2. Актуалізація суб'єктного досвіду й опорних знань.

(Робота з асоціаціями: ключове слово – звук. Звучить запис різних звуків. Діти розповідають, які звуки вони почули).

– Серед безлічі природних звуків – шелесту паперу, гуркоту грому, дзижчання мухи, щебету пташки, плюскоту хвиль, капання дощу, завивання вітру, тобто всього, що твориться механічним коливанням повітря, – є й інші звуки. Що ж це за звуки? Підкажіть.

Так, ви маєте рацію, це звуки мови.

3. Мотивація діяльності.

– Упродовж попередніх уроків ми вивчали звуки мови, їх класифікацію, графічне зображення. А сьогодні перевіримо, як ви засвоїли вивчений матеріал. Отже, тема нашого уроку: *«Узагальнення та систематизація вивченого з теми «Звуки мовлення та знаки письма»*, запишіть її.

II. Цілепокладання.

1. Визначення очікуваних результатів діяльності.

Методичний коментар: учитель оголошує тему уроку, пояснює, що урок узагальнювальний, і пропонує учням переглянути запропоновані очікувані результати уроку, за потреби, відкоригувати їх.

– Отже, узагальнимо очікування від уроку. Прогляньте пропозиції, можливо, за потреби відкоригуємо їх. Тож на уроці маємо... (слайд №2)

Демонструємо навчальні цілі уроку

III. Цілереалізація.

Колективне планування діяльності на уроці й обговорення запропонованих видів завдань.

IV. Організація виконання запланованої діяльності.

Методичний коментар: учитель мотивує дітей до навчальної діяльності, показуючи їм сонечко, та пояснює значення малюнку. (На дошці прикріплене сонечко, на якому багато хмаринок. Вони затьмарюють сонце. На кожній хмаринці запитання для мозкового штурму. Щоб сонечко зігрівало дітей упродовж уроку, дарувало їм гарний настрій, треба дати правильні відповіді на запитання. Таким чином, хмаринки звільняться від тягара запитань і попливуть небом. Промінчики сонця допомагатимуть створювати ситуації успіху, надихати дітей на креативність).

1. Бліцопитування. «Мозковий штурм» (запитання на хмаринках).

- ☐ Що є предметом вивчення фонетики?
- ☐ Що таке звук?
- ☐ Що вивчає графіка?
- ☐ У чому полягає відмінність між звуком і буквою?
- ☐ Скільки звуків в українській мові?
- ☐ На які групи поділяються приголосні звуки?
- ☐ Які ви знаєте сонорні звуки?
- ☐ Які звуки ніколи не бувають м'якими?
- ☐ Розв'яжіть рівняння: $x \text{ голосних} + y \text{ приголосних} = 38 \text{ звуків}$.
- ☐ Що таке алфавіт?

2. Вибірковий диктант «Знайди мене». (слайд №3)

У першу колонку запишіть слова, які починаються **дзвінками** приголосними, у другу – **глухими**.

Різдвяна ніч була така хороша...

Габою білою прикрилася земля,

І сипалась, і сипалась пороша

На вже давно засніжені поля...

Довідка. Габа – те, що покриває; турецьке сукно білого кольору.

Очікувані результати. (дзвінки: різдвяна, ніч, була, габою, білою, земля, на, вже, давно, засніжені; глухі: така, хороша, прикрилася, сипалась, пороша, поля). *Взаємоперевірка.* (слайд №4)

3. **Гра «Хто більше?» із творчим конструюванням** (групова робота). (слайд №5)

Від поданих слів утворіть нові, змінюючи першу літеру. З одним зі слів та новоутвореними від нього словами складіть речення, зримуєте.

Слова: бій, рік, мак, січ.

Зразок.

Рік – вік, пік – сік.

Так ведеться з віку в вік:

Всі святкують новий рік.

П'ють смачний солодкий сік.

Я до соку й пиріг пік.

Лінгвістичне мінідослідження.

Який висновок ми можемо зробити? На що впливає зміна літер у слові?

4. **Самостійна робота «Кросворд «Буква Г».**

Буква Ге з ріжком вгорі

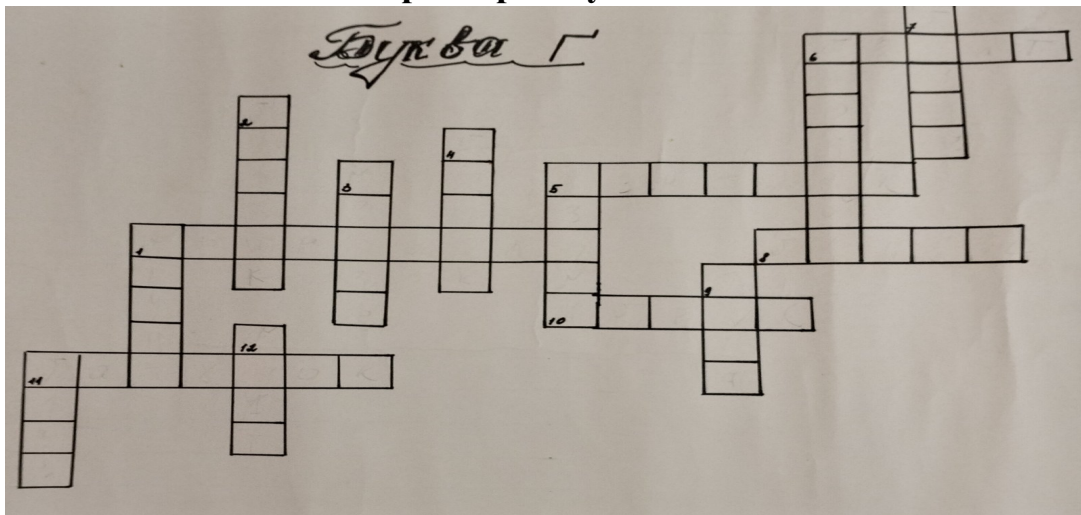
Посміхнулась дітворі:

– Щоб дзвінкішу чули мову,

Я прийшла в абетку знову.

Поки учні творчо конструюють, один учень біля дошки розгадує кросворд від Святого Миколая. (слайд №6)

Кросворд «Буква Г»

По горизонталі:

1. Низькі й широкі сани з боками, що розширюються від передка. 5. Стільчик (розм.). 6. Галас, крик про небезпеку, волення про допомогу. 8. Вада, недолік

(розм.). 10. Кущова рослина з колючими гілками та великими кисло-солодкими їстівними ягодами. 11. Сорт, розряд чого-небудь за якістю.

По вертикалі:

1. Верхній шар поверхні землі, на якому ростуть рослини.
2. Предмет, що служить застібкою в одязі або використовується як прикраса.
3. Велика муха, що живиться кров'ю тварин і соком рослин.
4. Зовнішня прибудова (часто крита) при вході до будівлі.
5. Іграшка, яка підтримує рівновагу на гострому кінчику за рахунок швидкого обертання навколо своєї осі.
6. Ціпок, часто загнутий на кінці, яким користуються пастухи, старі люди.
7. Господар, голова родини, заможний селянин (діал.)
9. Заокруглена опуклість, наріст на тілі людини або тварини від запалення, удару.
11. Птах із ряду горобцеподібних, із чорним або сірим пір'ям; те саме, що ворона.
12. Шнур або стрічка, що використовується для горіння в деяких нагрівальних приладах (газових лампах, керогазах, свічках).

Представлення й аналіз результатів роботи.

5. Фізкультхвилинка.

Встаньте, діти, потягніться,
Землі нашій поклоніться
За вчорашній день святковий.
Всі до сонця потягніться,
Веретенцем покрутіться.
Вліво, вправо нахиліться,
Раз присядьте, два присядьте
І за парти тихо сядьте.

6. Пошукова робота «Слідопит». (слайд №7)

Із поданих речень випишіть:

- слова, у яких *звуків менше, ніж букв* – I варіант,
- слова, у яких *звуків більше, ніж букв* – II варіант.

Колядки – це переважно величальні пісні. Назва походить від слова «коляда», що означає і сам обряд, і різдвяну пісню, і винагороду за колядування. Єдиної думки щодо походження цього слова немає. Існує версія, що слово «коляда» пов'язане з іменем язичницького божества Коляди, що уособлювало народження Сонця.

Перевірка результатів діяльності. (слайд №8)

(I в. – величальні, походить, колядування, походження, цього, народження.

II в. – єдиної, щодо, немає, існує, версія, що, пов'язане)

Поки учні виконують завдання, два учні на дошці роблять фонетичний розбір слів *колядування, різдвяний*.

7. Фонетична розминка «Камертон». (слайд №9)

Робота в малих групах. (Кожна група отримує по два слова)

Словникова робота

Камертон – джерело звуку; зігнутий і закріплений посередині металевий стрижень, кінці якого при коливанні дають звук певної висоти. Є еталоном висоти звуку під час налаштування музичних інструментів і під час співу.

Затранскрибуйте слова:

свято, сніжинка, ялинка, радість, дзвін, янгол, щедрівка, морозець (слайд №10).

8. Самостійна робота.

Виконайте вправу 221 (с. 101).

9. Випереджувальне завдання.

Діти читають невеличкі есе, у реченнях яких є слова з літерою г.

V. Рефлексивно-оцінювальний етап.

1. «Мікрофон». (слайд №11)

- ✓ Тепер я знаю, що...
- ✓ Найцікавішим для мене було...
- ✓ Труднощі в мене викликає...

2. «Шкала успіху». (слайд №12)

- ❖ Я вважаю, що урок був _____ цікавим/ нецікавим.
- ❖ Я брав (брала) активну участь _____ часто/рідко.
- ❖ Результатами своєї роботи на уроці я задоволений (задоволена) / незадоволений (незадоволена).

– Як ви думаєте, сонечко задоволене нашою роботою?

– Традиції, обряди – це вияв культури, цінностей, світогляду й історії кожного народу. На уроці ми використовували уривки з різних текстів про різдвяні свята. Мабуть, зимові обрядові свята – найулюбленіші в українців. Яким є ваше ставлення до цих традицій і культурного та ціннісного виявлення нашого народу? Як ви вважаєте, чому традиції кожного народу такі важливі? Поміркуйте й висловіть власне бачення.

Продовжте речення «Я вважаю, що...».

Домашнє завдання (слайд №13).

Підготуватися до тестування (тестові завдання закритого типу й відкриті).

Завдання за вибором. Узяти участь у челенджі «У світі звуків і букв». Завдання на с. 114 підручника.